

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Одеського державного
екологічного університету**

19-23 квітня 2021 р.

**ОДЕСА
2021**

Мартінова М.С., ст. гр. ГЗ-20

Науковий керівник: Ляшенко Г.В., д-р геогр. наук, проф.

Кафедра Агрометеорології та агроекології

ВИДИ І ПОШИРЕННЯ ЕРОЗІЇ ҐРУНТІВ В УКРАЇНІ

За оцінками експертів міжнародних організацій деградація земель поширюється на 47,5% суші Землі, 69% з яких вже деградувало, у т.ч. 30% зрошуваних земель, 47% – богарних і 73% – пасовищних. Більш ніж у 110 державах світу існує загроза опустелювання [1].

Негативні тенденції спостерігаються й в Україні. Деградації та опустелювання земель в Україні, а також виснаження родючості ґрунтів останніми десятиліттями набули глобального характеру й охоплюють сільськогосподарські угіддя у всіх природно-кліматичних зонах.

Особливо небезпечним в цьому аспекті є розвиток ерозійної деградації земель, що за різними оцінками поширилася майже на 15 млн. га угідь, а разом з дефляційними процесами – на 20–21 млн. га. У роки з проявом водної ерозії щорічно втрачається близько 15–20 т/га родючого шару ґрунту, а площа еродованих земель збільшується до 100 тис. га. Під час прояву вітрової ерозії, і особливо чорних бур, які можуть охоплювати до 10–12 млн. га угідь, втрати ґрунту досягають 50–100 т/га [1].

Відрізняють водну ерозію (площинний змив, лінійний розмив) і дефляцію - вітрову ерозію. Вітрова ерозія, або дефляція, виникає за умови сильних вітрів, які видувають ґрунт. Інтенсивність видування ґрунту значною мірою залежать від його гранулометричного складу і вмісту в ньому гумусу. За причиною їх розвитку розрізняють типи вітрової ерозії. Тип повсякденної дефляції спричинюють вітри навіть малих швидкостей (5 м/с). Дефляція відбувається повільно і непомітно, переважно на піщаних, супіщаних і карбонатних ґрунтах. За цього типу дефляції можуть спостерігатись оголення насіння, загорнутого у ґрунт, а також пошкодження молодих сходів рослин. Найсильніше повсякденна дефляція проявляється на навітряних схилах, які не захищені лісосмугами. Пилові бурі (чорні бурі в Україні) найактивніший і найшкідливіший вид дефляції. Такі бурі виникають під впливом сильного вітру (зі швидкістю понад 12-15 м/с) і можуть поширюватись на великі території, знищити посіви на сотнях тисяч гектарів, знести багато родючого ґрунту. Пил, що підіймається під час бурь на значну висоту, може перенестися на великі відстані. Дефляцію зовні легко виявити по пиловій хмарі і по посіченим сходам рослин.

Водна ерозія проявляється у змиванні верхнього шару ґрунту або розмиванні його в глибину під впливом талих, дощових і поливних (іригаційних) вод. За характером руйнування ґрунту водна ерозія поділяється на краплинну, площинну або поверхневу, лінійну або глибинну і іригаційну. Краплинна ерозія проявляється в роздроблені

агрегатів ґрунту ударами дощових крапель, внаслідок чого шпарини ґрунту забиваються мулистими фракціями, зменшується водопроникність і посилюється поверхневий змив ґрунту. Площинна або поверхнева водна ерозія проявляється у рівномірному змиванні ґрунту невеликими струмками талих і дощових вод по всій поверхні площі, а лінійна або глибинна - у розмиванні ґрунту в глибину концентрованими потоками води. Іригаційний тип ерозії пов'язаний з неправильною системою зрошення на схилових землях, коли по лінії течії поливної води є схили, здатні до розмивання.

Найбільший прояв вітрової ерозії відзначається в південному і східному регіонах країни з переважно рівнинним типом рельєфу, посушливим кліматом і легкими за гранулометричним складом ґрунтами - Луганській, Донецькій, Одеській, Херсонській, Миколаївській, а в окремі роки – в Запорізькій й Кіровоградській областях. В 2007 році стихійне лихо (пилова буря), зафіксоване в 2007 році у Миколаївській, Запорізькій, Донецькій, Херсонській та інших південних областях України привели до втрати 5,7–9,1 млн. тонн гумусу або 71–114 тонн гумусу на 1 гектар еродованої ріллі.

За повідомленням ФАО [2], в Україні водна ерозія зачіпає 13,4 млн. га, в тому числі 10,6 млн. га орних земель. Найбільші площі орних земель, які потерпають від водної ерозії та підтоплення відзначається в західному регіоні України на землях з розчленованим рельєфом – у Закарпатській, Львівській, Івано-Франківській, Черновицькій областях, а в окремі роки – й у Тернопільській, Хмельницькій та Вінницькій областях.

У зв'язку з вказаним важливе значення надається розробці диференційованим протиерозійним заходам, яка вирішується розробкою систем землеробства в регіональному розрізі та земле впорядкованому проектуванні – на локальному рівні. Так запобігання прояву вітрової ерозії можливо вирішувати шляхом створення лісосмуг, впровадження певних прийомів обробітку ґрунтів та введенням в сівозміну рослин, листова поверхня яких характеризується високим проектним покриттям.

Протистояння прояву водної ерозії в умовах розчленованого рельєфу досягається розробкою оптимальних систем землеробства, насамперед, розміщенням сільськогосподарських культур з потужною кореневою системою і спеціальних прийомів обробки ґрунтів.

Список використаної літератури:

1. Тараріко О.Г., Сиротенко О.В., Кучма Т.Л., Ільєнко Т.В. Аерокосмічний моніторинг опустелювання та деградації земель / за ред. О.І. Фурдичка. – К., 2017. – 55 с.
2. Здорові ґрунти України: 2019. <http://www.fao.org> (дата звернення 8.04.2021 р.)